

Eiropas Savienības Energo regulatoru sadarbības aģentūras (ACER) atbildes uz Eiropas Revīzijas palātas (ERP) īpašo ziņojumu iekšējā elektroenerģijas tirgus integrācija

1. ACER īsa atbilde

ACER piekrīt ERP vispārējam apsvērumam, ka pilnībā integrēts iekšējais enerģijas tirgus ir kļuvis vēl steidzamāks, jo pašlaik ES iedzīvotāji saskaras ar enerģijas un dzīves dārdzības krīzi.

ERP revīzijas ziņojums tiek sagatavots laikā, kad ir paaugstināta interese attiecībā uz ieguvumiem un ietekmi, ko rada elektroenerģijas tirgus integrācija ES. Šī ir nopietna problēma, kas rada iespējamu elektroenerģijas tirgus sadrumstalotības risku nākotnē. Tādējādi precizitāte un mērīšana ir vēl svarīgākas nekā parasti.

ACER viedoklis par ERP galvenajiem apsvērumiem par elektroenerģijas tirgus integrāciju.

- ACER būtu vēlējies līdzsvarotāku pārskatu par milzīgajiem centieniem un sasniegumiem valstu elektroenerģijas tirgu integrācijā.
- Eiropas elektroenerģijas sistēma ir visintegrētākā sistēma pasaulē. Tā sniedz ievērojamus ieguvumus Eiropas iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Pamatojoties uz scenāriju bez pārrobežu tirdzniecības 2021. gadā, ACER lēš, ka šie ieguvumi sasniedz aptuveni 34 miljardus EUR gadā¹, ļaujot veikt pārrobežu tirdzniecību starp dalībvalstīm un uzlabojot dalībvalstu noturību un piegādes drošību².
- Eiropas panākumi elektroenerģijas sistēmas integrācijā ir daudzu³ centienu rezultāts, un ACER būtu atzinīgi vērtējusi šīs sarežģītības un centienu atzīšanu.
- ACER būtu atzinīgi vērtējusi, ka tiek atzīti vairāki galvenie sasniegumi, kas gūti 2015.–2021. gada periodā, proti, sasniegumi, kas padara reālus ieguvumus no Eiropas elektroenerģijas tirgus integrācijas projekta. Tie ietver vienotas piešķiršanas platformas izveidi (2018. gadā), ar ko piešķir pieejamās ilgtermiņa un īstermiņa pārvades jaudas tiesības uz visām ES iekšējām robežām; Eiropas vienotā tekošās dienas tirgus sasaistīšanu 15 valstīs (2018. gadā); kā arī Eiropas balansēšanas platformu darbības uzsākšanu pēdējo divu gadu laikā, kas palīdzēs palielināt piegādes drošību un ļaus šajā tirgū piedalīties jauniem dalībniekiem (piemēram, pieprasījuma reakcijai un atjaunojamiem energoresursiem).

¹ Skatīt ERP ziņojuma kopsavilkumu un apsvērumu 38. punktu.

² Sīkākai informācijai skatīt [ACER galīgo novērtējumu par ES elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus struktūru](#), 2022. gada aprīlis.

³ Te *cita starpā* jāmin Eiropas Komisija, dalībvalstis, Eiropas Parlaments, operatoru tīkls un tirgus, tirgotāji, kā arī ACER un valsts regulatīvās iestādes (VRI).

ACER piekrīt ieteikumiem, izņemot 3. ieteikumā noteikto termiņu. Aģentūra uzskata, ka ir problemātiski līdz noteiktajam 2025. gada termiņam pilnībā īstenot tirgus uzraudzības ieteikumu.

2. ACER vispārīgi apsvērumi par ES elektroenerģijas tirgu integrāciju

ACER būtu atzinīgi vērtējusi milzīgos centienus un sasniegumus, kas gūti, integrējot valstu elektroenerģijas tirgus, kuri pēdējo desmit gadu laikā ir veicinājuši pārrobežu tirdzniecību un devuši ievērojamus ieguvumus ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Šo milzīgo centienu faktiskais rezultāts ir tas, ka Eiropas elektroenerģijas sistēma ir visintegrētākā sistēma pasaulē. Pamatojoties uz scenāriju bez pārrobežu tirdzniecības 2021. gadā, ACER lēš, ka šie ieguvumi sasniedz aptuveni 34 miljardus EUR gadā⁴, ļaujot veikt pārrobežu tirdzniecību starp dalībvalstīm un uzlabojot dalībvalstu noturību un piegādes drošību⁵.

Eiropas elektroenerģijas tirgu integrācija joprojām ir nepārtraukts process. ACER būtu atzinīgi vērtējusi vairāku galveno sasniegumu atzišanu laikposmā no 2015. gada līdz 2021. gadam. Sasniegumi, kas ir izšķirīgi atskaites punkti iekšējā elektroenerģijas tirgus izveides pabeigšanai un kas šā Eiropas elektroenerģijas tirgus integrācijas projekta sniegtos ieguvumus padara reālus, ir šādi:

- noteikumu par ilgtermiņa pārvades tiesībām pakāpeniska harmonizācija un vienotas piešķiršanas platformas izveide (2018. gada oktobrī), ar ko piešķir pieejamās ilgtermiņa un īstermiņa pārvades jaudas tiesības uz visām ES iekšējām robežām un kas ir pamats vienotas nākamās dienas sasaistīšanas projektam;
- Eiropas vienotas tekošās dienas tirgus sasaistīšanas sākšana (2018. gada jūnijā) 15 valstīs, kas pēc diviem pagarinājuma viļņiem drīz ir pilnībā jāpabeidz ar ceturto un pēdējo kārtu (t. i., Grieķijas un Slovākijas integrācija);
- Eiropas balansēšanas platformu darbības uzsākšana pēdējos divos gados, kuru attīstība palīdzēs palielināt piegādes drošību un atvieglos jaunu dalībnieku (piemēram, pieprasījuma reakcijas un atjaunojamo energoresursu) līdzdalību šajā tirgū; kā arī
- pamatreģiona nākamās dienas plūsmas projekta, ar ko optimizē esošo starpzonu jaudu izmantošanu aptuveni pusē Eiropas (13 valstīs), nesena īstenošana (2022. gada 8. jūnijā).

Turklāt ACER norāda, ka Eiropas iekšējais elektroenerģijas tirgus:

- ir pasaulē vissarežģītākais daudzvalstu varas integrācijas projekts, ņemot vērā tā vērienīgos mērķus un daudzdalībnieku ainu;
- dalībvalstis tā panākumu dēļ ir spējušas labāk pārvarēt pašreizējo enerģijas tirgus krīzi (samazināts cenu svārstīgums un labāka piegādes drošība) un risināt gaidāmās problēmas;
- ir veicinājis lielāku atjaunojamo energoresursu īpatsvaru Eiropā gan ātrākā, gan drošākā un rentablākā veidā, nekā sākotnēji gaidīts; kā arī
- tam būs izšķiroša nozīme piegādes drošībā vairākās dalībvalstīs, kuras lielā mērā ir atkarīgas no pārrobežu jaudas pieejamības tirdzniecībai.

⁴ Skatīt ERP ziņojuma kopsavilkumu un apsvērumu 38. punktu.

⁵ Sīkākai informācijai skatīt [ACER galīgo novērtējumu par ES elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus struktūru](#), 2022. gada aprīlis.

Šajā sarežģītajā tirgus integrācijas procesā ACER vērtība ir ne tikai valstu regulatīvo iestāžu (VRI) sasaistīšana, bet arī visu iesaistīto personu iesaistīšana un viedokļu sniegšana par īstermiņa un ilgtermiņa problēmām. Šie centieni ietver ne tikai saistošu lēmumu pieņemšanu un ieteikumu izdošanu, lai vēl vairāk uzlabotu iekšējā elektroenerģijas tirgus darbību, bet arī ACER veiksmīgo iniciatīvu ieviest iekļaujošu un efektīvu uzraudzības stratēģiju, izveidojot četras Eiropas leinteresēto personu komitejas, lai palīdzētu uzraudzīt progresu tīkla kodeksu (TK) īstenošanas procesā, kā arī to procesu un pasākumu darbību un funkcionēšanu, kas izveidoti saskaņā ar TK vietējā, reģionālā un Eiropas līmenī atbilstoši šo leinteresēto personu komiteju [statūtiem](#).

3. Īpaši apsvērumi

VIII apsvērums (kopsavilkums)

Lai gan ACER atzinīgi vērtē jebkādu ierosinājumus, kā turpmāk uzlabot tās uzraudzības metodes, ACER uzskata, ka tās uzraudzības metodes ir bijušas efektīvas, lai palielinātu informētību par galvenajiem jautājumiem saistībā ar tīkla kodeksu un vadlīniju īstenošanu (vai to trūkumu).

Turklāt

- 1) pēdējo septiņu gadu laikā (t. i., kopš tīkla kodeksu un vadlīniju pieņemšanas) visas ACER iekšējās (operatīvās grupas, darba grupa, regulatoru valde) un ārējās struktūras – Eiropas leinteresēto personu komitejas, trīspusējās koordinācijas grupas (EC-ACER-ENTSO-E), Augsta līmeņa īstenošanas uzraudzības grupa (EC-ACER-ENTSO-E), Eiropas Elektroenerģijas regulatoru forums "Florence" – ir bijušas orientētas uz progresa un problēmu uzraudzību ES tīkla kodeksu un vadlīniju īstenošanā. Jo īpaši ACER uzsver Eiropas leinteresēto personu komiteju nozīmi un ieguldījumu pastāvīga spiediena uzturēšanā uz iesaistītajām personām un atbildot par tīkla kodeksu un vadlīniju īstenošanu neatkarīgi no tā, vai tās ir pārvades sistēmu operatori (PSO), nominētie elektroenerģijas tirgus operatori (NETO), VRI, kā arī dažkārt ACER un Eiropas Komisija.
- 2) ACER nošķir saistošo ES mēroga tīkla kodeksu uzraudzību (kad ACER ir pielikusi ievērojamas pūles, lai konsekventi, sistemātiski un visaptveroši ziņotu par to īstenošanas statusu) un vadlīniju uzraudzību (kurā galvenokārt tika pieliktas pūles, lai laikus pieņemtu noteikumus, nosacījumus un metodikas).

Ar šo iekšējo un ārējo struktūru plašo diapazonu Eiropas Komisija, VRI, dalībvalstis un ieinteresētās personas bija labi informētas par katra tīkla kodeksa un vadlīniju īstenošanas statusu.

73. apsvērums

Ieinteresētās personas aktīvi iesaistījās tīkla kodeksu un vadlīniju īstenošanas uzraudzībā, jo īpaši izmantojot četras Eiropas leinteresēto personu komitejas (EIPK), kas izveidotas tūlīt pēc vadlīniju pieņemšanas (sk. šo EIPK statūtus un šo sanāksmju darba kārtību, protokolus un materiālus kopš to izveides oficiālajā Eiropas leinteresēto personu komiteju tīmekļa vietnē www.entsoe.eu).

ACER veica turpmākus pasākumus saistībā ar ieteikumiem, kas sniegti tās pirmajā jaudas

piešķiršanas un pārslodzes vadības (JPPV)⁶/nākotnes jaudas piešķiršanas (NJP)⁷ vadlīnijā, un 2021. gadā sniedza ieteikumu JPPV 2.0 vadlīnijai. ACER 2022. gada oktobrī sāka apspriešanās procesu, kura rezultātā 2023. gada martā būtu jāiesniedz priekšlikums NJP vadlīnijas grozīšanai.

Pirmajā īstenošanas uzraudzības ziņojumā, kas publicēts 2019. gadā, ACER nav ietvērusi Balansēšanas vadlīniju, jo tās īstenošanas darbības bija vērstas uz noteikumu, nosacījumu un metodiku savlaicīgu pieņemšanu, kas parasti notiek pirms projektu īstenošanas.

84. apsvēruma

Lai gan ACER tirgus uzraudzības ziņojumos neiesniedza oficiālu atzinumu Eiropas Komisijai vai Eiropas Parlamentam, ACER dažādos dokumentos sniedza ieteikumus VRI, PSO un citām ieinteresētajām personām. Ieteikumu piemēri ir šādi:

- 1) viens par kopējās jaudas aprēķināšanas un pārdispečēšanas un kompensācijas tirdzniecības izmaksu dalīšanas metodiku 2016. gadā;
- 2) viens par minimālās rezerves īstenošanu, kas pieejama starpzonu tirdzniecībai;
- 3) viens par JPPV vadlīnijas pārskatīšanu.

130. apsvēruma

ACER uzskata, ka tās uzraudzības darbības rezultāti ir labi salīdzināmi ar uzraudzību, ko veic personas, kas profesionāli organizē darījumus, kā arī finanšu regulatori. Pašreizējais izpildes lēmumu nelielais skaits, kuru pamatā ir ACER sākotnējie novērtējumi, ir saistīts ar Aģentūrai iesniegto pieprasījumu nelielo skaitu absolūtā izteiksmē. Tomēr relatīvā izteiksmē Aģentūrai iesniegto lietu skaits pēdējo piecu gadu laikā ir pastāvīgi palielinājies no 2,4 % līdz 8,8 % no visām ACER ziņotajām lietām. Tas galvenokārt ir saistīts ar darbinieku trūkumu uzraudzības darbību veikšanai, nepilnīgu tirgus uzraudzības tvērumu un VRI izmeklēšanu sagatavošanas laiku.

4. ACER atbildes uz Revīzijas palātas ieteikumiem

ACER pieņem zināšanai, ka 1., 2., 5. un 7. ieteikums ir adresēts Komisijai.

3. ieteikums – ACER uzraudzības uzlabošana attiecībā uz vairumtirdzniecības tirgu integritāti

ACER piekrīt ieteikumam, izņemot īstenošanas mērķa datumu. Šā ieteikuma īstenošana līdz 2025. gadam nav reāli iespējama.

Aģentūra kopš 2016. gada savos gada plānošanas dokumentos ir konsekventi norādījusi, ka ar pieejamajiem resursiem tā nevar pienācīgi izpildīt savas juridiskās saistības saskaņā ar

⁶ [Komisijas 2015. gada 24. jūlija Regula \(ES\) 2015/1222, ar ko izveido jaudas piešķiršanas un pārslodzes vadības \(JPPV\) vadlīnijas](#)

⁷ [Komisijas 2016. gada 26. septembra Regula \(ES\) 2016/1719, ar ko izveido nākotnes jaudas piešķiršanas \(NJP\) vadlīnijas](#)

REMIT regulas 7. panta 1. punktu⁸. To ir apstiprinājis Komisijas Iekšējās revīzijas dienests un pati ERP.

Ņemot vērā Eiropas Komisijas atzinumu par *ACER* programmdokumentu 2022.–2024. gadam un tiesību akta un finanšu pārskatu (*LFS*), *ACER* ir piešķirti papildu finanšu resursi un cilvēkresursi. Tomēr jaunus darbiniekus pieņems pakāpeniski līdz 2027. gadam.

Attiecībā uz *REMIT* regulas 7. panta 1. punktu *ACER* tagad galvenā uzmanība ir vērsta uz to, lai vispirms paplašinātu tirgus uzraudzības tvērumu, nākamajos piecos gados izstrādājot un pastiprinot trauksmes signālus. Šīs darbības veikšanai *ACER* agrāk trūka pietiekamu finanšu resursu, tāpēc ir nepieciešama ievērojama iedzīšana. Otrkārt, *ACER* pieņem darbā papildu tirgus uzraudzības ekspertus, lai tiktu galā ar pieaugošo “iedarbināto trauksmes signālu” skaitu, kas ekspertiem ir jānovērtē manuāli, un lai paplašinātu uzraudzības tvērumu. Treškārt, *ACER* tirgus uzraudzības darbu apdraud mainīgie ES vairumtirdzniecības tirgi (piemēram, vienota tekošās dienas tirgus sasaistīšana, tekošās dienas izsoles un ES balansēšanas tirgus platforma) un iespējamā *REMIT* jurisdikciju paplašināšana (piemēram, Enerģētikas kopienas reģions gatavojas ieviest tirgu sasaisti). Ceturtkārt, Eiropas Komisija nesēn uzticēja *ACER* izstrādāt *LNG* etalonu, un (atkarībā no politiskajām diskusijām) tai, iespējams, varētu uzticēt “Gāzes tirgus korekcijas mehānismu” īstenošanu. Šie papildu uzdevumi varētu palēnināt darbu pie šā ieteikuma īstenošanas līdz 2025. gadam.

Ņemot vērā iepriekšminēto, *ACER* cenšas izpildīt savas juridiskās saistības saskaņā ar *REMIT* regulas 7. panta 1. punktu, pakāpeniski līdz 2027. gadam piesaistot nepieciešamos papildu resursus, kas būtu pieejami ar *LFS*.

4. ieteikums – *REMIT* maksu izmantošanas paātrināšana trūkumu novēršanai *ACER* tirgus uzraudzībā

ACER piekrīt šim ieteikumam.

6. ieteikums – *ACER* pārredzamības un pārskatatbildības uzlabošana

ACER piekrīt šim ieteikumam.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra [Regula \(ES\) Nr. 1227/2011](#) par enerģijas vairumtirgus integritāti un pārredzamību (*REMIT*)